

ئامازەگانی چارهسەری سیاسی گیڤشەیی سوریا

03-05-2020

نووسەرەگان

ناوەندی لیکۆلینەوهی رووداو

کورتە : لە چەند مانگ وروژی رابردوودا سێ دەستپێشخەری نوێ لەسەرشانۆی سوریا دەرکەوتوون کە لانی کەم ئامازەهی سەرەتایی بە چارهسەری سیاسی دەکەن کە هەردوو لایەنی سەرەکی نیۆدەولەتی لە قەیرانی سوریا، ئەمریکا و روسیا کاربۆ پێگەیشتنی دەکەن.

حوسین عومەر |

لە چەند مانگ وروژى رابردوودا سى دەستپيشخەرى ئوچ لەسەرشانۆى سوريا دەرکەوتوون كە لانی كەم ئاماژەى سەرەتايى بە چارەسەرى سياسى دەكەن كە هەردوو لايەنى سەرەكى نۆودەولەتى لە قەيرانى سوريادا، ئەمريكا و روسيا كاربۆ پيگەيشتنى دەكەن. ئەم دەستپيشخەريانەش لە پيشهاتهكانى مەلەفى ئيدليب و ريكەوتنى ئەم دوایيەى روسيا-توركيا دەربارەى ئيدليب لە (5 ئادارى 2020)، وە لە هەلمەتى رەخنەگرانەى ئاشكرای دامەزرادەكانى ليكۆلينيەو وراگەياندى نزيك كرمىلىن لە دژى ئيدارەى سەرۆكى سوريا بەشار ئەسەدو دواجاريش هەولە ئەمريكى و ئەوروپەكان بۆ لە سەرلەنوچ ريكخستنهووى دۆخى سياسى و ئابوورى و سەربازى ناوچەكانى ئيدارەى خۆسەر بەگشتى و بەشەكوردیەكەى بەتايبەتى دەرکەوتوون.

مەلەفى ئيدليب

شەپى ئەم دوایيەى ئيدليب و سەرکەوتنى سەربازى هیزەكانى سوريا لەگەل ھاوپەيمانەكانى لە پارێزگای ناوبراو و وەلە دەورووبەرى باشوروخۆرئاواى شارى حەلەب، وەستانى دەعمى سەربازى روسى لە رووى مەيدانى و ئاسمانیەو، ئاراستەى روسى بۆ وەستاندى شەرو پيشپەوى سوريا و ريكەوتن لەگەل توركيا (5 ئادارى 2020) هەموو ئەمانە قەبارەى رۆلى ئەمريکاي دەرخت لەگۆنترۆلکردنى ئاراستەى پيشکەوتنەکان لەو ناوچانەدا، هەروەها رۆلى تېگەيشتنى ئەمريکاي-روسى دەربارەى سوريا. كە دیدارى ئەمنى سياتى ئەمريکاي-روسى-ئيسرائیلی بوو بەنەماى ستراتيجى تېگەيشتنەكە، واتە لوتكەى ئەمنى سياتى كە راونزگارى ئاسايشى نەتەوہى ئيسرائيل مائير بن شبات و راونزگارى ئاسايشى نەتەوہى ئەمريکا (هە ئوکاتە كە جۆن بۆلتن بوو) لەگەل ھاوتا رووسەيەكەى نيكۆلاى باتروشيف لە 24-25 جوزەيرانى 2019 لە قودس كۆبونەو، داھاتووى سياسى سوريایان تاوتۆيكرد كە دەبیت هيج هيزيكي بيانى تيدا نەمىنیت بە پيى برپارى ئەنجومەنى ئاسايشى نۆودەولەتى ژمارە 2205 تايبەت بە سوريا كە لە 18 كانوونى يەكەمى 2010 دا دەرچوو.

وہزارەتى دەرەوہى روسيا پيشبيني بەستنى ئەم لوتكەيەى كرد بە راگەياندى ئەوہى كە ئامانجى ئەو ريكەوتنە لە سوريا وروژەلالتى نۆوہاراستدا. وادەردەكەوچ كە تېگەيشتنى ئەمريکاي-روسى سەبارەت بە ئيدليب لەسەر ئەساسى رېگريکردنە لە حكومەتى سوريا لەبەدەستھيئانى سەرکەوتنى يەكلاکەرەو بەسەر ھاوپەيمانەكانى توركيا لە ناوچەكەدا و دەرکردنى بوون و نفوزى توركيا، دواتریش ئەمە پيشکەشکردنى كارتى هيزە بە ئيران لە سوريادا. لەبەرامبەر ئەمەشدا، فشارى ھاوبەشى ئەمريکاي-روسى ئەم دوایيە لەسەر توركيا بۆ كۆتايهينان بە بەرەى نوسرە (يان هەلۆەشانندنەوہى) بۆ كۆتايهينانە بەوشەرمازارىيەى كە بەھۆى بوونى ئەم ريكخراوہى كە لەليستى ئيرھابدا دانراوہ بەپيى برپارى ئەنجومەنى ئاسايشى نۆودەولەتى لە (31 ئيارى 2013)، پاشانىش چاوەپيكردن تا بينينى ئەویدەكریت بە ئالوگۆرى بازرگانی نيوان ئيران و توركيا ناوببریت، وە دەرچوونيان بەشيوہىيەكى يەكسان لە سوريادا لەچوارچۆہى ئەوچارەسەرە سياسیەى كە ئەمريكا و روسيا و لە پشتيشيانەوہ ئيسرائيل رۆلى سەرەكى تيدا دەبينن.

هەلمەتى روسى بۆ سەر ئەسەد

دامەزرادەكانى تۆزینەوہ، راگەياندن، ناوہندەكانى راپرسى و ئاژانسە ھەوالیەكانى روسيا بەتايبەت لە دواى واژۆکردنى ريكەوتنى روسى-ئەمريکاي دەستيان کردووہ بە هەلمەت بۆ سەر كەسیتی ئەسەد و شيوازى حوكمپرانىەكەى. زۆرەى ئەم دامەزراوانە لە كرمىلىن نزيك، لەناويشياندا " ئاژانسى ھەوالى فيدرالى " كە لەلايەن ملياردزى روسى بەشگينى بريگۆجين خاوەنداريتى دەكریت كە كەسێكى نزيكە لە سەرۆك پوتنەوہ، لەناوہندەكانى دروستکردنى برپارى روسى نازناوى "شيفى كرمىلىن" يان پيداوہ بەھۆى ئەو رۆلە گەورەيەى كە لەدروستکردنى برپارى روسيدا ھەيەتى. لە ناوہاراستى نيساندا ئەم ئاژانسە لە راپۆرتيكدە ئەسەدى بە لاواز وەسف كرد لە ئيدارەدانى دۆخى وولأتدا. ھەروەھا لە راپرسى ئاژانسە رووسىەكاندا وا دەرکەوتووہ كە ئەسەد متمانەى زۆرينەى سوريەكان بەدەست ناھيئيەتەوہ ئەگەر خۆى بۆ ھەلبژاردنەكانى سەرۆكايەتى داھاتووى سورياكاندید بگات. ئەم ھەلمەتەى روسيا بۆ سەر كەسیتی ئەسەد دەچیتە دەرەوہى رەھەندەكانى فشارى سەرى بۆ ئەوہى نەرمى زياتر بونينيت لە وەلامدانەوہى تەرحەكانى روسيا و دوورکەوتنەوہى لە ئيران، ئامانجەكە لە قولابدا بۆ لادانى ئەسەدە لە قوناعى گواستنەوہدا كە ئەمريكا و روسيا ريكەوتوون لەسەرى لە چوارچۆہى چارەسەرى سياسيدا. بۆيە لەوانەپە دانانى ليوا عەلى مەملوك سەرۆكى ئۆفيسى ئاسايشى نيشتيمانى سوريا وەكو جيگرى سەرۆك بۆ كاروبارى ئەمنى، وەكو دزەپيكراروہ بە فشارى روسى بيت و ھەنگاويك بيت بەو ئاراستەيەدا، دانانى بيت لە بەردەم قوناعى گواستنەوہدا. ھەندېك پروپاگەندەى بەھيز لەسەر مەملوك ھەبوون بەوہى لە سالى 2010 ھەولى ئينقيلابى بەسەر ئەسەددا داوہ. لەم دوايەشدا مەملوك سەرۆكايەتى كۆبونەوہ ئەمنیەكانى لەگەل توركيدا کردووہ، بەپيى ھەندېك زانبارى دزەپيكرارویش سەردانى ميسرى بەئاشكرائى

سعودیەشى بە نھىنى کردووہ کەئەمەش خالى بەیەگگەیشتنى نىوان ھىزە کارىگەرە نىودەولەتەکانە لە مەسەلەى سورىادا.

ھەولەکان بۆ یەكپىزى كورد لە سوریا

لەم دواىيانەدا ھەولە ئەمرىكى و ئەوروپىيەکان بۆ یەكپىزى لایەنەكوردیەکانى سوریا زیاتر بوون. لە ھەفتەى رابردوودا ولىام روباك نوینەرى ئەمرىكا بۆ کاروبارى باكورى خۆرھەلاتى سوریا بازنەى دیدارەکانى لەگەڵ پارتە كوردیەکان فراوانترکرد، لە ماوەى دوو رۆژدا لەگەڵ ٢٢ پارتى كوردى كۆبۆوہ. لەگەڵ بەردەوامیدان بە كۆبونەوہەکان لەگەڵ پارتى یەكپىزى دیموکراتى و ئەنجومەنى نیشتمانى كورددا، نوینەرى ئەمرىكا سەرکەوتوو بووہ لە دروست کردنى كۆبونەوہى راستەوخۆ لە نىوانیاندا وە رێككەوتوون لەسەر ئەوہى كە ئەم دیدارانە بە نھىنى بمىننەوہ تا ئەوكاتەى رێككەوتنى جددى دیتەدى كە تائىستا بەدەست نەھاتووہ. چونكە دیدارەکان لە پىشاندانى متمانە لە دەستپىكردنى تىگەیشتن و ھەندىك ھەلۆپىستى سیاسى گىشتى تىپەپنەبووہ كە پارتە كوردیەکان لەبەرەتدا لەسەر ئەم بابەتە گىشتیانە زۆر جیاواز نین ، لە كاتىكدا دوو مەلەفە ھەقىقىيەكە، ئىدارەولایەنى سەربازىن كە تائىستا گىفتوگۆیان لەسەر نەكراوہ، ئەم دوو مەلەفە زۆر ئالۆزى بەھوى ناكۆكى لەسەریان لە نىوان پارتى یەكپىزى دیموکرات كە ئىدارەى خۆسەرى بەدەستەوہیەو داوا لەئەنجومەنى نیشتمانى دەكات بەشداری بكات، ئەنجومەنى نیشتمانىش داواى دروستکردنى ئىدارەپەكى نوێ دەكات، واىش دەردەكەوێت كە مەلەفى سەربازىن لەگەڵ روباك باس نەكردووہ بەلام لەگەڵ دامەزراوہى ترى ئەمرىكى باسیان كردووہ، بەدەرلەوہى كە ھەستیارىتى ئەم بابەتە (لایەنى سەربازى) لەدەرەوہى تواناوتىرادەى لایەنەکانى قامىشلۆو حەسەكەن سەبارەت بە بپاردان لەسەرچارەنووسى ھىزە سەربازىيەکانیان.

لە دیدارەکانى لەگەڵ لایەنە كوردیەکاندا، روباك بە ئامادەبووانى راگەیاندووہ كە چارەسەرى سیاسى لە سوریادا نزیكە، لىرەوہ گىزى كە بە كۆبۆوہ وەكھەلۆپىستى كورد دەردەكەوێت تا ھەوێپەمانەکانى كورد بیانخەنە بەرەى یەكگرتووو ھەلۆپىست و دیدگایان بەكخەن لە ھەولەکانى چارەسەرى سیاسىدا.

لەگەڵ ئەم ھەولە بەردەوامانەى ئەمرىكەکان كە فشارى زیاتر لە لایەنەكوردیەکان دەكەن، فەرەنسا جارىكى تر دیتەوہ مەیدان، داواى تىپەپىنى سالىك بەسەر دەستپىشخەریەكى لەگەڵ لایەنەكوردیەکان، بە مەبەستى لەبەك نزیكردنەوہى لایەنە كوردیەکان، بپارە وەفدى فەرەنسى رۆژى (٤ ئایار) لە خۆرئاواى كوردستان لەگەڵ لایەنە كوردیەکان كۆببیتەوہ.